

Sygn. akt I A Ca 709/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Bogusław Dobrowolski (spr.)
Sędziowie	:	SA Małgorzata Dołęgowska SA Krzysztof Chojnowski
Protokolant	:	Sylwia Radek - Łuksza

po rozpoznaniu w dniu 9 stycznia 2013 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **H. M. (1)**

przeciwko **J. M.**

o zapłatę

na skutek apelacji **powoda**

od wyroku Sądu Okręgowego w Łomży

z dnia 20 czerwca 2012 r. sygn. akt I C 226/11

I. **oddala apelację;**

II. **nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łomży na rzecz adwokata J. B. (1) kwotę 2.700 zł, powiększoną o należny podatek VAT tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi w postępowaniu apelacyjnym.**

UZASADNIENIE

Powód H. M. (1) w pozwie skierowanym przeciwko J. M. wnosił o zasądzenie tytułem zadośćuczynienia i odszkodowania kwoty 77.000 zł z ustawowymi odsetkami od 5 grudnia 2008r. do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu swojego roszczenia podnosił, że utracił zdrowie fizyczne i psychiczne na skutek znęcania się pozwanej nad nim przez 16 lat, gdy toczyły się sprawy spadkowe po A. i C. M. oraz po jego synu. Doznał cierpień moralnych, a znęcanie się pozwanej nad nim polegało na tym, że przychodząc do jego domu kilkakrotnie potłukła garnki, zniszczyła żywność, wypędzała go z domu twierdząc, że jest jej własnością.

Pozwana J. M. wniosła o oddalenie powództwa. Podnosiła, że powód jest jej teściem, jest skłócony z nią i jej synem A. M.. Przez wiele lat brał udział w sprawach sądowych z jej mężem, a swoim synem – W. M., który nie żyje.

Sąd Okręgowy w Łomży wyrokiem z dnia 20 czerwca 2012r. oddalił powództwo. Sąd ten ustalił, iż powód H. M. (1) jest synem A. M., który zmarł(...) i C. M. zmarłej(...) Postanowieniem z dnia 17.10.1984r. w sprawie I Ns 428/84 Sąd Rejonowy w Łomży stwierdził nabycie praw do spadku po A. M. na rzecz żony C. oraz dzieci: H. M. (1) i J. A. po 1/3 na rzecz każdego z nich. Natomiast w sprawie I Ns 616/95 Sądu Rejonowego w Łomży zostały stwierdzone prawa do spadku po C. M. na rzecz powoda i jego siostry J. A. po 1/2 części. Od tego okresu z udziałem spadkobierców A. i C. M. oraz z udziałem syna powoda W. M. w Sądzie Rejonowym w Łomży toczyło się szereg spraw, których przedmiotem był dział spadku i zniesienie współwłasności majątku pozostałego po rodzicach powoda. W. M. stał się bowiem współwłaścicielem nieruchomości wchodzących do spadku po jego dziadkach na podstawie umowy darowizny dokonanej na jego rzecz przez J. A. w 1996 roku (k. 306). Między innymi przed Sądem Rejonowym w Łomży toczyła się sprawa I Ns 637/96 o dział spadku z udziałem powoda i jego syna, która po uchyleniu postanowienia i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania otrzymała sygnaturę I Ns 26/00. Następnie postępowanie w tej sprawie zostało zawieszona i po podjęciu sprawie nadano nowy numer I Ns 416/01. Ostatecznie postępowanie w sprawie o dział spadku po rodzicach powoda, podział majątku dorobkowego i zniesienie współwłasności zakończyło się prawomocnie w dniu 28.10.2002r.

Ponadto w Sądzie Rejonowym w Łomży toczyły się postępowania w sprawach I Ns 892/07, I Ns 442/09 i I Ns 1071/09 na skutek skargi H. M. (1) o wznowienie postępowania w sprawie I Ns 416/01 oraz w sprawie I Ns 1070/09 ze skargi tej samej strony o wznowienie postępowania w sprawie I Ns 616/95. Zarejestrowano też sprawę I C 193/11 z powództwa H. M. (1) o uzgodnienie treści księgi wieczystej, w której następnie powództwo zostało cofnięte.

Syn powoda W. M. zmarł w dniu 3 grudnia 2008r. Jako spadkobiercy ustawowi pozostali po nim żona J. M. oraz małoletni syn A. M. i uzyskali prawa do spadku w 1/2 części każdy z nich. Po śmierci męża pozwanej, a syna powoda, H. M. (1) występował też do Sądu Rejonowego w Łomży przeciwko J. M. z roszczeniami w sprawach:

- I C 5/09 o uznanie za niegodną dziedziczenia i sprawa zakończyła się wyrokiem oddalającym powództwo;
- I C 116/09 o eksmisję, gdzie umorzono postępowanie w stosunku do pozwanej;
- I C 175/09 o ustalenie nieważności umowy darowizny, gdzie umorzono postępowanie z innych przyczyn;
- I C 299/09 o uzgodnienie treści księgi wieczystej, sprawa zakończyła się zarządzeniem o zwrocie pozwu;
- I C 367/09 o zapłatę, sprawa zakończyła się zwrotem pozwu;
- I Co 1702/11 skarga na czynność Komornika sądowego z udziałem pozwanej, gdzie odrzucono skargę H. M. (1);
- I C 193/11 o uzgodnienie treści księgi wieczystej, wydano postanowienie o umorzeniu postępowania z innych przyczyn;
- I C 332/11 o zapłatę wydano prawomocne zarządzenie o zwrocie pozwu.

Pozwana, jako właścicielka nieruchomości, co do której powód rości sobie prawo własności, wniosła do Sądu Rejonowego w Łomży powództwo przeciwko H. M. (2), jego byłej żonie, o wydanie nieruchomości (sygn. akt I C 226/11) i w dniu 17.02.2011r. zapadł wyrok nakazujący wydanie nieruchomości z prawem do lokalu socjalnego.

Sąd Okręgowy stwierdził, iż w toku całego postępowania w niniejszej sprawie powód był reprezentowany przez fachowego pełnomocnika. Wnioski dowodowe składane przez stronę powodową stanowiły powtarzające się pisma procesowe kierowane przez H. M. (1) w innych sprawach toczących się z jego inicjatywy przed Sądem Rejonowym w Łomży oraz jego pisma procesowe opisujące stan zdrowia i stanowisko w sprawie. Powód dołączał do akt także opinie o stanie zdrowia psychicznego. Podnosił, że stracił zdrowie psychiczne i fizyczne na skutek toczących się postępowań

dotyczących majątku spadkowego, który stanowią działki gruntu oznaczone numerami (...) o pow. 0,0165 ha i (...) o pow. 0,3949 ha położone w obrębie ewidencyjnym Ś. i S., a które w rejestrze gruntów figurowały w całości na jego zmarłego syna, a obecnie na jego żonę i dziecko.

Sąd Okręgowy uznał roszczenie powoda za bezzasadne. Wyjaśnił, iż przesłankami odpowiedzialności odszkodowawczej jest zaistnienie szkody, wystąpienie czynu niedozwolonego i związek przyczynowy między czynem niedozwolonym a szkodą która jest jego zwykłym następstwem. Ciężar dowodu co do wszystkich tych okoliczności generalnie obciążał co do zasady poszkodowanego. Powód nie udowodnił swojego roszczenia. Nie wykazał, aby pozwana dopuściła się wobec niego czynu niedozwolonego i wyrządziła mu szkodę zobowiązującą do jej naprawienia. Od 1996 roku do 2008r. między powodem a mężem pozwanej toczyły się różne postępowania sądowe na tle sporu o spadek po rodzicach H. M. (1), ale pozwana nie brała udziału w tych postępowaniach. Z jej wyjaśnień, nie kwestionowanych przez powoda, wynika iż nie miała z teściem kontaktu. Nie miała możliwości negatywnego oddziaływania na stan zdrowia teścia. Okoliczność, że na skutek śmierci męża, jako ustawowa spadkobierczyni odziedziczyła po nim spadek, do którego – wbrew wszystkim prawomocnym rozstrzygnięciom – powód nadal rości sobie prawa, nie stanowi wystarczającej podstawy do uwzględnienia jego żądania. Z akt spraw toczących się przed Sądem Rejonowym w Łomży wynika, że to właśnie powód po śmierci syna W. M. występował przeciwko pozwanej z różnymi roszczeniami na tle majątku spadkowego po jego rodzicach i to jego działania mogą nosić aspekty uciążliwości dla pozwanej, która po śmierci męża wykonywała własne prawa.

Według Sądu Okręgowego powód nie udowodnił także, aby pozwana niszczyła mu sprzęt domowy w postaci garnków, jedzenie lub w inny sposób wyrządziła mu szkodę. Za bezprawne nie może być uznane jej działanie w granicach uprawnień szczególnych przyznanych przez ustawę, jakimi jest dochodzenie prawa do spadku po zmarłym mężu. Pozwana nie przekroczyła określonych reguł postępowania przy dochodzeniu swoich praw. Złożone przez powoda opinie i zaświadczenia o stanie jego zdrowia pochodzą głównie z okresu, gdy jeszcze żył jego syn, z którym toczył spory o dział spadku i zniesienie współwłasności, w których pozwana nie brała udziału.

Zdaniem Sądu Okręgowego zebrany w sprawie materiał dowodowy wskazał, iż pozwana nie wyrządziła powodowi żadnej krzywdy, ani w sferze fizycznej, ani w sferze psychicznej, która mogłaby stanowić podstawę zadośćuczynienia pieniężnego. Stwierdzony w złożonych przez powoda opiniach stan jego zdrowia, nie wynikający z relacji między stronami, stanowił główną przyczynę jego postępowania wobec pozwanej, a w niniejszej sprawie uzasadniał ustanowienie mu pełnomocnika z urzędu. Jednak okoliczność ta oraz nie respektowanie przez powoda stanu prawnego nieruchomości pozostającej po jego rodzicach, nie stanowi wystarczającej podstawy do uwzględnienia powództwa.

Dlatego Sąd Okręgowy oddalił powództwo.

O kosztach pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu orzekł na podstawie § 19 w zw. z § 6 pkt. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. nr. 163 poz. 1348 ze zm.).

Apelację od tego wyroku wniósł powód, który zaskarżył wyrok w całości, wnosząc o jego zmianę i uwzględnienie powództwa oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów za obie instancje, ewentualnie o uchylenie wyroku i przez skazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu. Powołał się na nowe dowody w postaci zeznań świadków, którzy mieli potwierdzić, że pozwana znęcała się nad powodem.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności Sąd drugiej instancji obowiązany odnieść się do tych wniosków apelacji, które odnoszą się do sposobu gromadzenia w niniejszej sprawie materiału dowodowego.

Na etapie postępowania apelacyjnego H. M. (1) wniósł o przeprowadzenie dowodów z przesłuchania świadków w osobach J. S., J. B. (2), J. Z. oraz J. K. na okoliczność wykazania, że pozwana znęcała się nad powodem fizycznie i moralnie. W ocenie Sądu odwoławczego wnioski dowodowe zawarte w apelacji są wnioskami spóźnionymi. Sprawa niniejsza toczyła się bowiem już długi czas, od kwietnia 2011r., toteż powód miał możliwość zgłoszenia wymienionych wniosków dowodowych w postępowaniu przed Sądem Okręgowym. Podkreślenia wymaga, że skarżący przez całe postępowanie pierwszoinstancyjne był reprezentowany przez fachowych pełnomocników procesowych, w związku z tym w ocenie Sądu Apelacyjnego nie było przeszkód faktycznych, aby takie wnioski były zgłoszone w odpowiednim czasie. Zgłoszenie ich w postępowaniu apelacyjnym jest spóźnione, ponieważ zgodnie z art. 381 k.p.c., sąd drugiej instancji może pominąć nowe fakty i dowody, jeżeli strona mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynika później. Uregulowanie zawarte cytowanym przepisem jest wyrazem dążenia do koncentracji materiału dowodowego przed sądem pierwszej instancji. Strona, która dopuszcza się zaniedbania w zakresie przysługującej jej inicjatywy dowodowej w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, musi się liczyć z tym, że sąd drugiej instancji jej wniosku dowodowego nie uwzględni. Należy zwrócić uwagę na relacje między przepisem art. 381 k.p.c. oraz art. 368 § 1 pkt 4 k.p.c. wymagającym powołania w apelacji nowych faktów i dowodów wraz z wykazaniem, że ich powołanie przed sądem pierwszej instancji nie było możliwe, albo że potrzeba powołania się na nie wynika później. Przyjmuje się, że występujący w omawianym przepisie zwrot: „potrzeba powołania się na nowe fakty i dowody wynika później”, należy pojmować w ten sposób, że „potrzeba” ta ma być następstwem zmienionych okoliczności sprawy, które są niezależne od zapadłego rozstrzygnięcia pochodzącego od sądu pierwszej instancji (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 28 września 2012 r., sygn. akt I ACa 181/12, LEX nr 1220402).

W niniejszej sprawie powód tego nie wykazał w należyty sposób. Podnosił, że dopiero po ogłoszeniu wyroku przez Sąd Okręgowy udało mu się ustalić świadków niewłaściwego zachowania się pozwanej, jednak nie poparł tego żadnymi dowodami, poprzestając na własnych twierdzeniach. Powołanie się na nowe dowody i fakty nie było zatem spowodowane pojawieniem się nowych, nieznanych mu wcześniej okoliczności. Samo zaś tylko subiektywne przekonanie strony, że przytaczane przez niego twierdzenia będą wystarczające do uwzględnienia powództwa przed sądem pierwszej instancji, nie usprawiedliwiają powołania dowodów dopiero w postępowaniu odwoławczym, zwłaszcza że powód przed Sądem Okręgowym był reprezentowany przez fachowych pełnomocników. W tej sytuacji nie było również zasadne powoływanie się na stan zdrowia powoda, który miał utrudniać podejmowanie właściwych decyzji procesowych. Nie stanowi też samoistnej podstawy powołania się w apelacji na nowe fakty i dowody wydanie przez sąd pierwszej instancji niekorzystnego dla strony orzeczenia (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 1999 r., I PKN 640/98, OSNAPiUS 2000, nr 10, poz. 389 oraz z 16 maja 2002 r., V CKN 1269/00, IC 2002, nr 12, s. 46). W związku z tym wnioskowane przez powoda dowody zostały pominięte.

Gdy chodzi o samą zasadność powództwa należy stwierdzić, że Sąd drugiej instancji jest związany zarzutami podniesionymi przez stronę w środku odwoławczym. Apelacja natomiast jest nader lakoniczna, nie sformułowano w niej zarzutów wskazujących na jakiegokolwiek naruszenie prawa materialnego bądź procesowego, chociażby zarzutu poczynienia przez Sąd wadliwych ustaleń faktycznych, sprzecznych ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym. Pomimo tego powód podtrzymywał swoje twierdzenia, że pozwana znęcała się nad nim fizycznie i moralnie.

Jednakże, wobec braku uzasadnionych zarzutów apelacji, Sąd Apelacyjny nie miał podstaw do zakwestionowania prawidłowości ustaleń Sądu Okręgowego i w pełni je podzielił, mają bowiem oparcie w zgromadzonym materiale dowodowym, zaś wyprowadzone wnioski nie naruszają zasady swobodnej oceny dowodów. Wszelkie elementy stanu faktycznego niniejszej sprawy zostały ustalone w oparciu o wszechstronną analizę materiału dowodowego, zgromadzonego zgodnie z przepisami procesowymi i poddane kompleksowej ocenie, czemu Sąd pierwszej instancji dał wyraz z motywach zaskarżonego wyroku. Powzięte na tej podstawie wnioski nie budzą zastrzeżeń i zasługują na uwzględnienie, zatem ustalenia te Sąd Apelacyjny przyjął jako podstawę swojego rozstrzygnięcia.

W oparciu o materiał dowodowy zgromadzony w aktach sprawy Sąd Okręgowy trafnie uznał, że strona powodowa nie wykazała przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanej, o których mowa w art. 415 i nast. k.c. Nie zostało

przede wszystkim wykazane jej sprzeczne z prawem zawinione działanie, które miałyby doprowadzić do szkody w majątku powoda, bądź do wyrządzenia krzywdy na jego osobie. Jak słusznie zauważył Sąd I instancji, przez szereg lat między powodem, a mężem pozwanej toczyły się różne postępowania sądowe na tle sporu o spadek po rodzicach H. M. (1), ale pozwana w żaden sposób nie brała udziału w tych postępowaniach. Nie miała z teściem kontaktu, ponieważ za życia jej męża widzieli się tylko kilka razy, stąd też pozwana nie miała możliwości negatywnego oddziaływania na stan zdrowia teścia. Okoliczność, że po śmierci męża, jako ustawowa spadkobierczyni odziedziczyła po nim spadek, nie stanowi wystarczającej podstawy do uznania, że swoim działaniem naruszyła jakiegokolwiek dobra powoda. Powód nie udowodnił także, aby synowa niszczyła mu sprzęt domowy, czy jedzenie lub w inny sposób wyrządzała mu szkodę. Nie może również być uznane za bezprawne dochodzenie prawa do spadku po zmarłym mężu, zgodnie z literą prawa. W świetle zebranych dowodów nie budzi wątpliwości, że J. M. nie wyrządziła powodowi żadnej krzywdy bądź szkody, ani w sferze fizycznej, ani w sferze psychicznej, która mogłaby stanowić podstawę zadośćuczynienia pieniężnego lub odszkodowania.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego wyrok Sądu Okręgowego jest prawidłowy i dlatego apelacja powoda została oddalona na podstawie art. 385 k.p.c.

Z uwagi na nieuwzględnienie apelacji oraz fakt, że powód jest reprezentowany przez fachowego pełnomocnika ustanowionego z urzędu, Sąd Apelacyjny postanowił o przyznaniu temuż pełnomocnikowi kosztów za zastępstwo procesowe w postępowaniu odwoławczym, których wysokość ustalono na podstawie § 6 pkt 6 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr. 163 poz. 1348 ze zm.).